

Kunst en omstreken

onder redactie van
Rob Bouber

Tragische dood voor wereldmuzikant Frid

(Van onze rtv/kunstredactie)

Een treuriger einde had voor Géza Frid niet kunnen worden bedacht. Na in een Bergens verzorgingstehuis ernstige brandwonden te hebben opgelopen, overleed hij in de nacht van dinsdag op woensdag. Als componist laat hij een rijk oeuvre achter plus natuurlijk een schat aan herinneringen voor wie hem kende.

Frid werd geboren in het Hongaarse Maramarossziget op 25 januari 1905. Het was bepaald een muzikale omgeving, want al op zesjarige leeftijd begon hij een carrière als wonderkind en twee jaar later deed hij zijn intrede in de eerbiedwaardige wereld van het conservatorium in Budapest.

Wat zijn leraren betreft kon hij het daar moeilijk beter treffen. Twee van de componisten die de Hongaarse muziek een wereldnaam bezorgden hielden zich daar met hem bezig. Zoltán Kodály bracht hem de principes van het componeren bij en niemand minder dan Bela Bartók ontfermde zich over zijn pianotalenten. Later zou hij vooral naam krijgen als vertolker van Bartóks werk.

In 1924 deed hij eindexamen en een jaar later verstigde hij zich in Amsterdam. Daar schreef hij aan een suite voor orkest die in 1930 in Parijs voor het eerst werd uitgevoerd. De dirigent was Pierre Monteux, die ook veel werk van Igor Strawinsky ten doop hield. Al snel kenmerkte zijn leven zich door een groot aantal concertreizen waarop hij samenwerkte met tal van grote musici van die dagen. Maar ook met andere kunstenaars onderhield hij nauwe contacten. Zo voerde hij een jarenlange correspondentie met de Duitse schrijver Thomas Mann.

Verzet

Ondertussen bleef hij ook componeren. In 1932 ontstond een divertimento voor strijkers en in 1934 een concert voor piano en koor. De oorlog onderbrak zijn carrière. Frid ging in het kunstenaarsverzet en liet pas in 1945 weer van zich horen. In 1948 werd hij genaturaliseerd tot Nederlander en publiceerde hij zijn eerste grote na-oorlogse werk, een 'fantasie symphonique'.

Datzelfde jaar reisde hij door Indonesië. Frid bleef daar hangen toen hem werd gevraagd dirigent te worden van het Radio Philharmonisch Orkest van Jakarta. Eind 1949 droeg Nederland de soevereiniteit over Indonesië en Frid keerde terug naar Nederland.

Daar componeerde hij onder meer de opera 'De zwarte bruid' (voor het boekenbal 1959), een concert voor twee piano's, het ballet 'Luctor et emergo' ter herinnering aan de watersnoodramp, een reeks strijkkwartetten en een hymne aan de arbeid voor mannenkoor en orkest. Op zijn concertreizen bezocht hij onder andere Israël, Rusland, Turkije, Italië, Suriname, de Antillen, Venezuela, de VS en in 1971 concerteerde hij in zijn geboorteplaats.

Frid was in de jaren zestig hoofdleraar kamermuziek aan het Utrechts conservatorium. Tweemaal won hij de muziekprijs van Amsterdam en uiteindelijk viel hem ook nog koninklijke waardering te beurt toen hij werd benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Frid was tevens regelmatig deelnemer aan het Hoogovens Schaaktoernooi.

Zoon wijt dood Géza Frid aan beleid tehuis

Van onze correspondent
JOEP AUWERDA

ZAANDAM — De verpleegster ging weg. Het water liep uit het bad. Warm, nee heet water van zeventig, tachtig graden Celsius kwam ervoor in de plaats. De man in het bad schreeuwde het uit, maar de hulp kwam te laat. Toen de hoofdverpleger hem uit bad haalde, hingen de vellen aan zijn lijf.

De 85-jarige componist en pianist Géza Frid overleed woensdag, twee weken na het noodlottige ongeval, aan de gevolgen van zijn tweede- en derdegraads brandwonden. Zijn zoon Arthur Frid treedt in de publiciteit, niet alleen om erop te wijzen dat Frid méér is geweest dan een dementerende oude man wiens dood een kort politiebericht waard was, maar ook om de toestanden in het verzorgingstehuis De Haemstede aan de kaak te stellen.

De Haemstede is een particulier geleid bejaardenoord in de Noordhollandse kustplaats Bergen. Volgens Arthur Frid heeft het slechte management van het tehuis alles te maken met de dood van zijn vader. „De directie en de hoofdverpleegkundige hadden nooit mogen tolereren dat een demente man in bad alleen werd gelaten. Volgens de directie is de verpleegster die mijn vader in bad heeft gedaan, twee à drie minuten weg geweest, om in een kamer grenzend aan de badkamer werk te doen. Dat zou nodig geweest zijn: bezuinigingen en tijdgebrek.”

Frid heeft met een aantal betrokkenen en getuigen gesproken en voor hem staat vast dat de verpleegkundige nooit twee à drie minuten kan zijn weggevoerd. „Dat moet langer geweest zijn. Ga maar na, in die tussentijd is het bad leeggelopen en is het weer zo ver met heet water volgelopen dat iemand le-

vend kan verbranden.” Volgens Frid was de verpleegster twee etages hoger bezig een kamer schoon te maken.

„Een collega, die naast de badkamer aan het werk was, hoorde mijn vader wel, maar zei: 'Meneer Frid schreeuwt wel vaker', en liet hem nog een tijdje in het bad zitten. Toen ze naar hem toeging, raakte ze ook nog in paniek en ging op zoek naar de hoofdverpleegkundige. Die heeft mijn vader ten slotte uit bad gehaald.”

Onderzoek

De provinciale inspectie voor de bejaardenoorden in Noord-Holland heeft de zaak in onderzoek. Ze had oorspronkelijk donderdag of vandaag rapport willen uitbrengen aan Gedeputeerde

den, in overleg met de officier van justitie. We kunnen verscherpt toezicht gaan houden, of dringend adviseren dat de opbouw van het personeelsbestand veranderd moet worden.”

Is sluiting van het tehuis ook een mogelijkheid?

„Dat is de meest extreme maatregel die GS kunnen nemen. In dat geval moeten er structurele fouten gevonden worden. Probleem is echter dat we de oplossing niet over de ruggen van de bewoners mogen spelen. Ze mogen niet de dupe worden van slechte zorg, maar ook niet van een sluiting, omdat er incidenteel iets niet goed is gegaan.”

Ockeloen noemt het ongeluk dat Géza Frid is overkomen een „triest bedrijfsongeval”. „Een demente man mag niet alleen gelaten worden in bad, maar dat

bejaardenzorg. Daardoor is er per bejaarde minder geld beschikbaar.”

In Noord-Holland draaien momenteel twintig bejaardenhuizen onder een particulier bewind. In het provinciale Plan voor Verzorgingstehuizen is vastgesteld dat het aantal particuliere bejaardenoorden van 1986 tot 1991 moet zijn teruggelopen van 36 tot acht. Bij die acht is ook De Haemstede.

De provincie wil voor elkaar krijgen dat De Haemstede een stichtingsvorm krijgt, zodat de continuïteit van het tehuis is gewaarborgd. De directie voelt daar niet zo veel voor, omdat dan de ondernemersvergoeding besteed moet worden aan een directeur in dienstverband. De huidige directrice zou daarvoor dan niet meer in aanmerking komen, omdat ze al 65 is.

Arthur Frid vindt dat het huidige beleid in het tehuis zo niet langer kan doorgaan. Nu de affaire met zijn vader in de publiciteit is gekomen, krijgt hij steeds meer verhalen te horen over de slechte behandeling die sommige bejaarden in De Haemstede ten deel valt. Over een vrouw die een nacht met een gebroken heup op de grond heeft gelegen. Over de bejaarde die het in zijn bed had gedaan en „'s morgens de eerste zou zijn om hulp te krijgen”.

Frid verkeert in de rare positie dat hij het bestuur voorzit van de concurrent van De Haemstede, de non-profit-instelling De Marke. Een bejaardenhuis voor 95 inwoners, dat eveneens in Bergen staat. „In een dorp laad je al snel de verdenking op je dat je de zaak aanpakt om De Haemstede, toch een concurrent, een trap na te geven. Dat is onzin. Maar het is wel verwarrend. Ik tred in de publiciteit omdat de directie een doofpot-reactie vertoont en de feiten verdoezelt. Het gaat er mij om dat het management daar verbetert, dat de hulp beter wordt.”

„Demente man had nooit alleen in bad gelaten mogen worden”

Staten van Noord-Holland, maar wacht nu een onderzoek door de rijkspolitie af. De officier van justitie in Alkmaar heeft het politie-onderzoek in gang gezet. De directie van De Haemstede wil geen journalisten te woord staan, zolang het onderzoek loopt.

Frid verwacht dat het onderzoeksverslag van de provinciale inspectie negatief zal uitvallen voor De Haemstede. Nu al staan vier à vijf kamers leeg en verwijst de indicatiecommissie geen bejaarden meer door naar De Haemstede, totdat het onderzoek is afgerond.

Wat zou een negatief onderzoeksresultaat voor consequenties kunnen hebben voor het tehuis?

C. Ockeloen, hoofd van het provinciale bureau ouderenbeleid daarover: „Er zou een boete opgelegd kunnen wor-

den ook in andere tehuizen gebeuren. Ook in niet-particuliere tehuizen.”

Wat is er waar van de kritiek dat particulier geleide huizen, waarvan er nu twintig zijn in Noord-Holland, uit zijn op winst, dat de verzorging er slechter is dan in bestuurlijk geleide tehuizen, en dat er vaker wantoestanden heersen?

„Er zijn goede en slechte tehuizen. Die vind je zowel onder particulier geleide als onder bestuurlijk geleide huizen. Wel is het zo dat particuliere tehuizen tegenwoordig een budget krijgen, waarin een ondernemersvergoeding is opgenomen. In De Haemstede doet de directrice helemaal geen werk, geen verzorgend en geen managementwerk. De ondernemersvergoeding die zij krijgt, komt dus niet ten goede aan de

Zie ook pagina 10